



TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 12624
Tarih : 02.07.2025

10/2907

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hakkâri'de son yıllarda intihar ve şüpheli ölüm vakalarında gözlemlenen kaygı verici artış, derinlemesine bir toplumsal krize işaret etmektedir. Bu durum, Türkiye genelindeki intihar oranlarındaki yükseliş eğiliminin üzerinde olup, ilin sosyo-ekonomik yapısı, kronik işsizlik, yoksulluk, insan hakları ihlalleri, siyasi baskılar ve kültürel çatışmalar gibi çok boyutlu sorunlardan beslenmektedir. Özellikle genç nüfus ve kadınlar arasında yoğunlaşan bu ölümlerin ardında cinsel istismar iddiaları ve yargıdaki cezasızlık kültürü gibi vahim şüpheler bulunmaktadır. Resmî kurumların mevcut önleyici mekanizmalarının yetersizliği ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğinden kaçınması, sorunun çözümünü engellemektedir. Bu nedenle, Hakkâri'deki intihar ve şüpheli ölüm vakalarının nedenlerini tüm boyutlarıyla araştırmak, sorumluları tespit etmek, etkili çözüm önerileri geliştirmek ve toplumsal barışı yeniden tesis etmek amacıyla bir Araştırma Komisyonu kurulmasını ve bu hususta Anayasa'nın 98'inci İçtüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Öznur Bartin

Hakkâri Milletvekili

ÖZET GEREKÇE

Hakkâri ilimiz, sosyo-ekonomik yapısı ve uzun süreli çatışma ortamının etkileri nedeniyle kendine özgü dinamiklere sahip bir il olarak öne çıkmaktadır. Son yıllarda kentte gözlemlenen intihar ve şüpheli ölüm vakalarındaki kaygı verici artış, derinlemesine bir toplumsal krize işaret etmektedir. Bu vakalar, sadece bireysel trajediler olmanın ötesinde, bölgedeki kronik sorunların, insan hakları ihlallerinin ve devlet politikalarının yarattığı baskının somut göstergeleri olarak değerlendirilmelidir. Özellikle genç nüfus ve kadınlar arasında yoğunlaşan bu ölümler, mevcut önleyici mekanizmaların yetersizliğini ve kapsamlı, çok boyutlu bir müdahale ihtiyacını açıkça ortaya koymaktadır. Son bir ay içerisinde Hakkâri’de basına yansıyan haberlere göre en az altı yurttaşın intihar ederek yaşamını yitirdiği iddia edilmektedir.

GEREKÇE

Hakkâri'deki intihar ve şüpheli ölüm vakalarına ilişkin mevcut veriler, durumun ciddiyetini ve bölgesel bir krizin varlığını teyit etmektedir. Bu veriler, sorunun yalnızca bireysel psikolojik faktörlerle açıklanamayacak kadar derin ve yapısal olduğunu göstermektedir. Türkiye genelinde intihar hızı 1978'de binde 1.48 iken, 2023'te binde 4.76'ya yükselmiştir. Bu ulusal artış eğilimi içinde Hakkâri, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde intihar vakalarında en fazla artış gösteren iller arasında yer almaktadır. 2023 yılında Hakkâri'de intihar oranları 3.6 kat artış göstermiş olup, bu artış Siirt (%4.4 kat), Şırnak (%3.81 kat) ve Mardin (%3.35 kat) gibi diğer illerdeki yükseliş eğilimleriyle benzerlik taşımaktadır. Hakkâri İnsan Hakları Derneği'nin 2023 yılı raporuna göre ilde en az 25 kişi intihar ederek yaşamını yitirdi; Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ise bu sayıyı 24 olarak açıkladı. Resmî verilere göre intihar edenlerin 17'si erkek, 7'si kadındı. Ancak sahadan edinilen gözlemler, kayıt altına alınmayan vakaların da olduğunu göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun (TÜİK)'in açıkladığı "İntihar İstatistikleri"ne göre, Hakkâri 2009-2023 yılları arasında intihar hızının en yüksek olduğu ikinci il konumundadır. İlginç bir şekilde, Türkiye İstatistik Kurumu 2023 verilerine göre, Hakkâri, binde 2.5 ile Türkiye'de ölüm hızının en düşük olduğu illerden biridir. Bu durum, intihar oranlarındaki dramatik artışla keskin bir tezat oluşturarak, intiharın genel demografik veya sağlık eğilimlerinin doğal bir sonucu olmadığını, aksine bölgeye özgü derinlemesine sosyo-ekonomik, psikolojik ve siyasi faktörlerden kaynaklanan spesifik bir kriz olduğunu düşündürmektedir. Genel ölüm oranı düşüken intihar oranındaki bu belirgin artış, intiharın sıradan bir ölüm nedeni olmaktan çıkıp, toplumsal bir çılgılık haline geldiğini ve acil, hedefli müdahale gerektirdiğini vurgulamaktadır. Bu, intiharın bireysel bir patolojiden ziyade, toplumsal bir semptom olarak ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

İnsan Hakları Derneği (İHD) Hakkâri Şubesi'nin 2023 Gözlem Raporu'na göre, intihar vakaları ağırlıklı olarak kadınlar ve genç bireyler arasında yoğunlaşmaktadır. Hakkâri'nin %22.8 ile Türkiye'nin en yüksek genç nüfus oranına sahip illerinden biri olması, bu demografik yapının gençlerin ve kadınların bölgedeki krizden daha fazla etkilendiğini göstermektedir. İntihar edenlerin çoğunluğu 17 ila 30 yaş arasındaki genç kadın ve erkeklerdir (örneğin, 20 yaşındaki Z.T., 21 yaşındaki V.Y., 17 yaşındaki E.S ve 20 yaşındaki H.T. gibi vakalar kaydedilmiştir). İntihar yöntemleri arasında ise "asarak" (99 kişi) ve "ateşli silah kullanarak" (94 kişi) ilk sıralarda yer almaktadır. Bu durum, gençlerin ve kadınların toplumsal ve ekonomik hayattaki kırılganlıklarının, bölgedeki kronik işsizlik, yoksulluk, toplumsal baskılar ve siyasi dinamiklerle birleştiğinde onları intihara daha yatkın hale getirdiğini düşündürmektedir. Özellikle kadın intiharlarının altında yatan erken yaşta evlilik, aile içi şiddet ve cinsel istismar iddiaları gibi nedenler, bu kırılganlığı daha da derinleştirmektedir.

Hakkâri'de 2023 yılında yaşanan şüpheli ölümler de dikkat çekicidir. Örneğin, 20 Ocak'ta Z.T. (32) ve 24 Ocak'ta M.G.C. isimli kadınların evlerinde şüpheli şekilde yaşamlarını yitirmesi, 5 Mart'ta 20 yaşındaki Z.T., 18 Mart'ta 21 yaşındaki V.Y., 18 Mayıs'ta M.A., 28 Mayıs'ta T.Y. ve 16 Haziran'da 23 yaşındaki A.K.Y.'nin şüpheli ölümleri kaydedilmiştir. Medya tarafından intihar olarak rapor edilmelerine rağmen, İHD raporu bu ölümlerin nedenlerinin yeterince soruşturulmadığını belirtmektedir. Özellikle kadınların şüpheli ölümleri, 2019'da ortaya çıkan ve kolluk kuvvetlerinin karıştığı iddia edilen cinsel istismar skandalıyla ilişkilendirilmektedir.

Bu iddialar, intihar vakalarının bireysel psikolojik sorunlardan öte, sistematik bir baskı ve şiddet döngüsünün sonucu olabileceği yönünde ciddi şüpheler uyandırmaktadır.

Yüksekova'da 11 yaşındaki çocuğun toplu tecavüze uğradıktan sonra intihar etmesi ve failerin serbest kalması, adaletteki aksaklıkları ve toplumsal baskının bireyler üzerindeki yıkıcı etkisini somut bir şekilde gözler önüne sermektedir. Failerin avukatının siyasi bir partinin Hakkâri İl Başkanı olması, olayın siyasi boyutunu daha da derinleştirmektedir. Kadın Cinayetlerini Durduracağız Platformu verilerine göre, 2024 yılı en çok kadın cinayeti ve şüpheli kadın ölümünün gerçekleştiği yıl oldu. Platformun verilerine göre geçtiğimiz yıl 394 kadın cinayeti ve 259 şüpheli ölüm gerçekleşti. İntiharların basit bireysel eylemler olmaktan öte, devlet politikaları ve toplumsal baskılarla şekillenen bir "sistemsal şiddet" biçimi olabileceği ihtimalini güçlendirmektedir. Bu durum, bölgede bir "cezasızlık kültürü"nü hâkim olduğunu ve bunun da intiharları tetikleyici bir faktör haline geldiğini düşündürmektedir. Hakkari'deki intihar vakalarının nedenleri, tek bir faktöre indirgenemeyecek kadar karmaşık ve çok boyutludur. Akademik çalışmalar ve gözlem raporları, bu trajedilerin altında yatan ekonomik, psikolojik, siyasi ve kültürel dinamiklerin iç içe geçtiğini göstermektedir.

Kürtlerin çoğunlukta olduğu kentlerde intihar nedenlerinin başında "aile içi geçimsizlik" ve "yoksulluk" gelmektedir. İşsizlik, gelir dağılımındaki dengesizlik, lüks hayat özlemi ve hızlı değişime ayak uyduramama gibi faktörler de intihar riskini artırmaktadır. Hakkâri'de işsizlik oranı 2024'te %18.3 ile Türkiye'nin en yükseğidir (kadın işsizliği %22.3, genç işsizliği %16.3). Atıl işgücü oranı %26.7'ye yükselmiştir. Bu veriler, ekonomik darboğazın ciddiyetini ve işgücünün önemli bir kısmının potansiyelini kullanamadığını göstermektedir. İHD raporu, ekonomik yetersizliklerin ve düşük istihdam oranlarının gençlerde umutsuzluğa yol açtığını belirtmektedir. Mayıs 2025 itibarıyla dört kişilik bir ailenin açlık sınırı 26.452 TL, yoksulluk sınırı ise 81.602 TL'dir. Hakkari'deki kronik ve yüksek işsizlik ile derin yoksulluk, bireylerde "amaçsızlık", "gelecek kaygısı", "kimlik şoku" ve "saygınlık kazanılamaması" gibi psikolojik sorunları tetikleyerek "umutsuzluk krizi"ne dönüşmektedir.

İHD raporu ve akademik çalışmalar, intihar nedenleri arasında kimlik edinememe, saygınlık kazanılamaması, kuşak çatışması, toplumsal roller, duygularla baş edememe, destek arayışlarının cevapsız kalması, sosyalleşmede küresel etkileşimlerden kopukluk, amaçsızlık ve gelecek kaygısı gibi geniş bir yelpazeyi işaret etmektedir. Aile Araştırma Kurumu'nun (AAK) araştırmasında ise intihar nedenlerinin başında "belirsizlik" (%45.45) gelmektedir ve bu belirsizliğin altında cinsel istismara bağlı nedenlerin olabileceği belirtilmiştir. Bu durum, psikolojik sorunların altında yatan derin ve travmatik nedenlere işaret etmektedir.

Hakkari'deki sağlık hizmetlerinin yetersizliği, hastanelerin "ikinci basamak" seviyesinde olması ve "ileri müdahale kapasitesi" bulunmaması, ruh sağlığı hizmetlerine erişimi ciddi şekilde kısıtlamaktadır. Yüksekova'da Toplum Ruh Sağlığı Merkezi (TRSM) bulunsun da bu merkezler daha çok ağır ruhsal bozukluklara odaklanmaktadır. Bu durum, genel nüfusun, özellikle de ağır olmayan ancak psikolojik desteğe ihtiyacı olan bireylerin, yeterli hizmete erişemediğini düşündürmektedir. "Belirsizlik" ve özellikle "cinsel istismar"ın intihar nedenleri arasında öne çıkması, bölgede yaygın bir travma ve güvensizlik ortamının varlığına ve toplumsal tabu alanlarının bireyler üzerindeki ağır yüküne işaret etmektedir.

İnsan Hakları Derneği (İHD) tarafından hazırlanan raporda, bölgede intihar vakalarının artışının, 2015 yılında uygulanan sokağa çıkma yasakları sonrası dönemde yaşanan sosyal ve psikolojik gelişmelerle ilişkilendirildiği belirtilmektedir. Raporda, bu dönemde gençlerin

sosyal çevreden izole edildiği, bireylerin yaşam tarzları üzerinde belirgin sınırlamalar getirildiği ifade edilmektedir. Ayrıca, gençler arasında uyuşturucu kullanımının teşvik edildiğine dair iddialar da yer almaktadır. Bu bağlamda, söz konusu uygulamaların gençlerin toplumsal dışlanma ve psikolojik kırılmalıklarının artmasına yol açtığı değerlendirilmektedir.

Gençlerin siyasi olarak dışlanması, okuryazarlık, aktivizm ve örgütlü mücadele üzerindeki kısıtlamalar umutsuzluk yaratmaktadır. Sosyo Politik Araştırma'nın anketine göre, katılımcıların %37.3'ü "çatışma ve şiddet politikaları ile sınır ötesi operasyonların mevcut ekonomik krizi etkilediğini" düşünmektedir. Bu durum, intiharların bireysel psikolojik sorunlardan ziyade, sistematik insan hakları ihlallerinin ve toplumsal baskının bir sonucu olarak ele alınması gerektiğini göstermektedir.

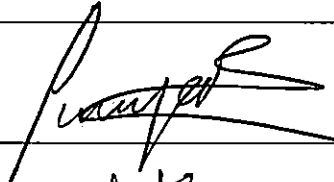
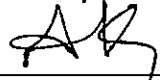
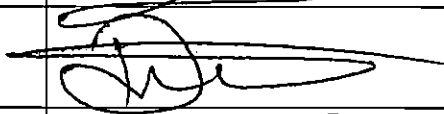
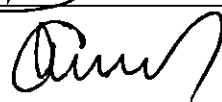
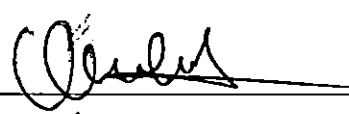
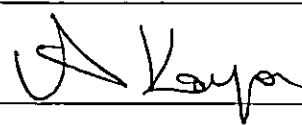
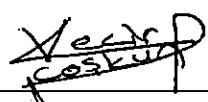
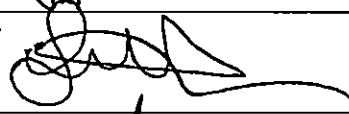
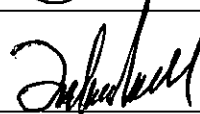
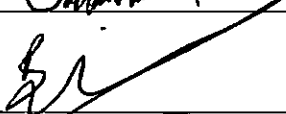
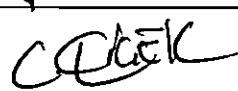
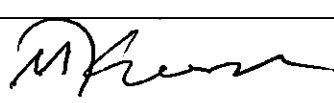
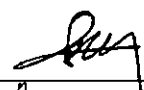
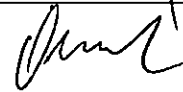
Akademik ve gözlem raporları, intihar nedenleri arasında "yerel sosyal doku ve aile yapısı," "erken yaşta evlendirilme," "aile içi şiddet," "göç" ve "kuşak çatışması" gibi kültürel ve sosyal faktörlerin de yer aldığını belirtmektedir. İHD raporu, toplumsal bağları zayıf olan bireylerde intihar riskinin arttığını ve güçlü toplumsal bağlara sahip olmayan toplumlarda intiharların bulaşıcı bir etki yaratabileceğini vurgulamaktadır. Raporda ayrıca, intiharları teşvik edebilecek "mezhep ve çeşitli topluluk dinamikleri"ne dair şüpheler dile getirilmiş, bazı intihar kurbanlarının telefonlarında izledikleri videolar ile bu yapılanmayla ilişkili "kişisel gelişim" videoları arasında benzerlikler olduğu iddia edilmiştir. Pro-hükümet aşiret yapılarının genç kadınlara yönelik baskıcı tutumlarının da intihar riskini artırdığı belirtilmiştir.

Hakkari'deki intihar vakalarının artışına rağmen, resmî kurumlar tarafından yürütülen önleme çalışmalarının etkinliği ve şeffaflığı sorgulanması gereken bir konudur. İHD raporundaki eleştiriler, bu çalışmaların sınırlılıklarını ve eksikliklerini ortaya koymaktadır. Sivil toplum kuruluşlarının dışlanması, ailelerin yeterli destek alamaması ve soruşturmanın akıbeti hakkında bilgi edinememesi, bu çalışmaların "protokol" düzeyinde kalıp, sahadaki gerçek sorunlara çözüm üretmediğini düşündürmektedir. İHD'nin Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ve Valilik ile bilgi paylaşımı ve randevu taleplerinin yanıtsız kalması, resmî kurumların sivil toplumu sürece dahil etme konusundaki isteksizliğini veya engellemelerini göstermektedir.

2023 Ekim ayında 20 sivil toplum kuruluşu Şemdinli'de bir araya gelerek intihar vakalarına sessiz kalmayacaklarını açıklamıştır. İHD raporu, sivil toplum kuruluşlarının bu sürece dahil edilmemesini "siyasi bir hamle" olarak değerlendirmektedir. Resmî kurumların sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliğinden kaçınması ve şeffaflık eksikliği, bölgedeki intihar krizinin çözümünü engelleyen temel bir "güven krizi"ne işaret etmektedir. Yerel dinamikleri ve halkın sorunlarını en iyi bilen STK'ların dışlanması, devletin sorunu gerçekten çözmek yerine, kontrol altında tutma veya örtbas etme eğiliminde olduğu algısını yaratmaktadır.

Hakkari'deki intihar ve şüpheli ölüm vakalarındaki dramatik artış, bu konunun ulusal düzeyde acil ve kapsamlı bir şekilde ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Mevcut veriler ve gözlemler, sorunun bireysel psikolojik sorunların ötesinde, derin yapısal, sosyo-ekonomik ve siyasi nedenlere dayandığını açıkça göstermektedir.

Bu bağlamda, Türkiye Büyük Millet Meclisi bünyesinde, Hakkari'deki intihar ve şüpheli ölüm vakalarını çok boyutlu olarak incelemek üzere geniş yetkilere sahip bir Araştırma Komisyonu kurulması elzemdir.

1	SÜMEYYE BOZ	MUŞ	
2	AYTEN KORDU	TUNCELİ	
3	SERHAT EREN	DİYARBAKIR	
4	DİLAN KUNT AYAN	ŞANLIURFA	
5	GÜLCAN KAÇMAZ SAYYİĞİT	VAN	
6	NEVROZ UYSAL ASLAN	ŞIRNAK	
7	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
8	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
9	VEZİR COŞKUN PARLAK	HAKKARİ	
10	ALİ BOZAN	MERSİN	
11	SALİHE AYDENİZ	MARDİN	
12	GÜLDEREN VARLI	VAN	
13	BERİTAN GÜNEŞ ALTIN	MARDİN	
14	BERDAN ÖZTÜRK	DİYARBAKIR	
15	ZEYNEP ODUNCU KUTEVİ	BATMAN	
16	CENGİZ ÇİÇEK	İSTANBUL	
17	MEHMET KAMAÇ	DİYARBAKIR	
18	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
19	GEORGE ASLAN	MARDİN	
20	MEHMET ZEKİ İRMEZ	ŞIRNAK	